
Manažeři a trh vysoké školy neobrodí

Manažeři a trh vysoké školy neobrodí

LIDOVÉ NOVINY

24.6.2008, autor: Karel Helman
DISKUSE

Univerzitou obchází strašidlo liberalismu. Necht' se akademické třídy třesou před manažerskou revolucí! mohli autoři Bílé knihy - manifestu vyššího vzdělávání, opsat od klasiků. Tržní strašák ohlašuje „smrt vzdělance“ a úpadek univerzit (v souběhu s krácením rozpočtu a nástupem neuniverzit). Zatímco akademickou obec liberální přízrak plaší, reformně politickou koalici inspiruje.

Absolventi neuspokojují potřeby zaměstnavatelů. Polepšit se mají „od praxe odtržené“ školy. Programy jsou prý nepraktické, managementy zastydle a výzkum provinční. Míni tak šéfové firem a státní úředníci oslovení v sociologickém průzkumu (Matějů). V anonymním šetření se pochlapili i zástupci univerzit; shodují se mimo jiné, že jejich rozpočty by měly odpovídat úspěšnosti absolventů. Kvalitu vzdělání však hájí. Udržet ji bez školného ale nebude možné navěky, připouští těsná většina respondentů. Souhra externích a interních hráčů akademického pokeru je trumfem reformátorů. Karty liberálů přebíjejí jiné sociologické výzkumy (Keller, Tvrdý). Reforma je podle nich alibistickou objednávkou v situaci, kdy veřejnému sektoru docházejí peníze a vzdělání má fungovat jako pojištění proti nezaměstnanosti.

Boje na dvou frontách Konzervativnější akademická opozice zbraně neskládá. Obráncům „ideje univerzity“ se ale nedostává munice, a tak alespoň varují před ponížením vysoké školy na „producenta“ absolventů a „výrobnu“ vědy. Vedou ústupové boje na dvou frontách - nejen s průmyslověadministrativní klikou, ale i s trendy vzdělanostní společnosti, v níž pluralita komunikačních polí podrývá autoritu univerzity. „Světská moc“ ji v minulosti nejednou přinutila sloužit „ideologickým krysařům“, připomíná profesor Petrušek. Dnes si na ni brousí zuby ideologové hospodářského růstu. Úředníci již vytlačují akademiky z pozic; nápadné je to v souvislosti se zpožděným čerpáním fondů. Poslední baštou obrany je kritický potenciál vzdělání. Není to mudrování ve slonovinové věži. Univerzita - laboratoř kritické reflexe, je pro novou syntézu digitálně rozkládaného celku světa slušně vybavena. Celospolečenským zájmům slouží ex defitione lépe než potřebám firem.

Vysoké školy prý nejsou proti užitečným změnám, dialog se státem a „boloňský proces“ nesou své plody, snaží se akademičtí vyjednávači zbrzdit postup reformistů. Pro „zásadnější změny“ ale chybí „relevantní analýzy“, čteme v prohlášení z konference k výročí Karlovy univerzity. Novela vysokoškolského zákona je zbytečná, změny ohrozí existenci škol, najdeme v podtextu.

Boloňská Magna Charta posvětila nezávislost vzdělávání a výzkumu na ekonomickém vlivu. Vedlejším efektem svrchovanosti škol je ale nadbytek „nepraktických“ absolventů. Ekonomika nestihá odměňovat přibývající graduované čekatele výnosnějšími místy. Vysokoškolský diplom sice profesní postup usnadňuje, avšak nezaručuje. Vpusťme do škol konkurenci, ať vystaví katedrám veřejný účet, doporučují reformátoři.

Plánovaná „synergie“ akademie a byznysu podřídí školy lobbistickým zájmům; začnou zpívat píseň toho, koho chleba jedí. Jen srovnání plateb za výzkum v organizacích a na školách je výmluvné. Následně lze očekávat tlaky na centralizaci akademické samosprávy. Marketizace vzdělávání a autonomie škol totiž nejsou póly, které se přitahují.

Univerzity budou hledat novou identitu a povedou sebezáchovný boj s rutinní správou a výukou. Dilema - buď akademická svoboda, nebo úspěch v komerčním soutěži, je donutí přehodnotit pojetí autonomie. Zvýší se nároky na odpovědnost všech aktérů; nelze dopustit, aby se vzdělání „demokratizovalo“ tím, že si školy a studenti „vzájemně vyhoví“. Studenti by měli být sebevědomými klienty škol, navrhuji účastníci zmiňovaného průzkumu. Změní se i role Akreditační komise, která zatím lpí na „nekomerčních“ měřítkách a neúplatně trvá na zárukách kvality. Má-li o

vysokoškolských oborech rozhodovat poptávka zaměstnavatelů, bude muset prodloužená ruka státu pohlídat, aby se vzdělání zúžením na kvalifikaci zcela nezprivatizovalo. Zpět od provozu ke studentovi Zázračné manažerské recepty a tržní reformy vysokou školu neobrodí. Rozhodující je návrat původního klimatu akademického sdílení a odpovědnosti, přesun těžiště od „provozu“ (jak ekonomického, tak výzkumného) ke studentovi. Ten se za reformními koncepcemi ztrácí. Přitom je to právě on, kdo investuje čas, úsilí a finance do vzdělávání, na jehož konci přichází vzdělanost k těm, kteří „na to mají“ - nadání a výdrž. Seriózní vysoká škola je jim i v informační éře nenahraditelným průvodcem.

Plánovaná „synergie“ akademie a byznysu podřídí školy lobbistickým zájmům; začnou zpívat píseň toho, koho chleba jedí

O autorovij Karel Helman, vedoucí katedry jazyků a společenských věd Soukromé vysoké školy ekonomických studií v Praze